

ALBANIAN

Supplementary Reader

Part I

August 1965

DEFENSE LANGUAGE INSTITUTE

1. DRUARI I GËZUESHËM

Napolioni I, që kishte dalë një ditë me shetitë më kalë, pa në një pyllë një druvar tue punue e tue këndue.

"Çe", tha me vete; "ky punëtuer e fiton bukën me munda të madh, e me gjithë këtë duket i lumtun !"

I u-afrue dhe e pyeti:

"Çka të bân kaqë të gëzueshëm ?"

Ai i u-përgjegj:

"Më ka falë Zoti shëndet e punoj me andje: a nuk kam, pra, arsye të jem i gëzueshëm ?"

"Sa fiton në ditë ?"

"Tre franga".

"Po, a mjaftojnë për ty e për familjen tande ?"

"Posi s'mjaftojnë; mbaj gruen e tre fëmijët dhe më teprojnë edhe t'ap të holla me kamatë e të paguej disa detyrë të vjetra".

"E si është e mundun ?"

"Ap të holla me kamatë tue i çue fëmijët e mij në shkollë; paguej dhe detyrët e vjetra tue i mbajtë prindët e mij."

2. KLLUKA

Mbramë - tha hana - pashë në një kopësht të vogël, të rrethuem prej shtëpish së nalta, një kllukë me njëmëdhete zogj të vogjël. Një vajzë e kandëshme u-hodh në mes të tyne dhe pula, e trembun, nisi të kokoriste, tue i mbulue me krahë zogjt e vet.

Erdhi i ati i vajzës; unë e vijova udhëtimin tem pa u-mendue më për ta.

Sonte, tash pak kohë, shikova poshtë n'at kopësht. Gjithandej ishte qetsi, por në një ças e pashë prap at vajzë të vogël, tue ecë dalëngadalë bri kasolles, tue e çelë derën e tue shkue te pula e zogjt, të cilët u-shpërdanë menjherë tue cërcëru e tue i përpjekë krahët. Vajza i mori mbrapa.... Unë i shifshem nëpër një vrimë të murit. Fort m'idhnoi ajo vajzë, dhe u-qetsova vetëm kur i a behi i ati, i cili, tue e kapë për krahu, i bërtiti dhe më me t'egër se natën përpara.

Vajza uli kryet; lotët i vezullojshin në syt e saj të kaltërt.

"Çka bân këtu ?" e pyeti i ati.

"Desha t'a puth kllukën e t'i lypsi të falun për çka i kam bân mbramë", përgjegjti vajza tue qá, "por nuk guxova me të thënë".

I ati, i përmalluem, e puthi në ball bijën e vet: unë me dritën time i a putha syt e gojën.

3. TË FYEMET E NDERËNAT

Kishte pasë qenë një herë një princ i ri. Ky, kur i vdiq i ati, u-bâ mbret. Ndër ditët e para të sundimit, tue qenë shumë i ri, shkoi të këshillohesh me një vetmitar të dijtun, që rronte në breg të detit, në një shpellë të çelun ndër shkrepë të një mali.

"Çka kërkon, o mbret i ri, prej plakut të shkretë?", e pyeti ky porsa e pá.

"Kam ardhë të të lypj një këshill. Unë s'dij ende të qeveris një popull e due t'u hýj në zemër shtetasvet të mij. Çka të báj?"

Vetmitari e shikoi e i tha:

"Të bájsh çka po të thom unë. Eja me mue"! Dhe e çoi në breg të detit, ku kishte mjaft rânë t'imtë. Aty e pyeti:

"A të ka fye kush ndonji herë?"

"Po", i përgjigji mbreti, "më kanë fye e kanë folë keq për mue."

"Merre prá, kët kallam e me të shkruiej mbi rânë emnat e atyne njerëzve që të kanë marrë nëpër gojë për të keq".

Mbreti e ndigjoi.

"E tashti eja mbas meje!" i tha vetmitari. Dhe e çoi në shpellë të vet, e aty e pyeti:

"Po nderëna, a ke pasë prej ndokujt?"

"Po", i a priti mbreti, edhe nderëna kam pasë mjaft".

"Gdhëni pra, mbi kët shkamb, emnat e atyne që të kanë bâ nderëna". E i dha një çekiç e një daltë, me të cilat mbreti gdhëni mbi shkamb emnat e njerëzvet, prej të cilëve kishte pasë nderëna.

"E tash", i tha vetmitari, "mund të shkojsh e ke për t'u-këthye mbas tri ditësh".

Të katërtën ditë mbreti u-këthye në shpellë të vetmitarit.

Ky e çoi prap në breg të detit e aty i tha:

"Këqyr!"

Në rânë s'kishte mbetë anji shêj prej atyne fjalëve që kishte shkruie mbreti. Gjurmata e njerëzvet, valët e detit dhe era i kishin zhdukë krejt.

Mbasandej e çoi te shpella e i tha:

"Këqyr tash mbi shkamb!"

Emant e njerëzvet, që i kishin bâ nderëna, ishin aty krejt ashtu si i kishte gdhënë tri ditë përpara.

"A more vesht? A e di tashti se çka do të bájsh?"

"Po, e di. Duhet t'i harroj të fyemet e t'i kujtoj nderënat. Të falem nderës e ndejtsh me shëndet".

Mbreti u-nis, veprroi mbas këshillit të plakut dhe qe i lumtun e i dashun nga të gjithë shtetasit e vet.

4. DELJA

Delja e butë, mbassi kishte bajtë shumë të këqija prej shtazëvet tjera, vojti një ditë përpara Perendis dhe i u-lut që t'i a lehtësonte disi vuetjtjet.

Perendija e ndigjoi dhe i tha:

"Edhe unë e shof, o krijatyrë e dashun, se nuk të kam dhënë gjâ për t'u-mprojtë. Më thuej se çka mund të të báj tashti që të të ndihmoj në nevojën që ke. A dishron që t'i forcoj kambët e tua me çapoj apor gojën tände me dhâmbë të prefët?"

"Ah, jo", tha delja, "nuk due të dukem si shtazë e egër".

"A do që t'a vë helmin në pështymë tände si gjarpënit?"

"Jo, jo", përgjegji delja, "pse gjarpijt janë të mënim prej gjithë njerëzvet."

"Po çka do, pra? A dishron që të të vë dý brina në báll tând e t'i ap fuqí qafës sate?"

"As këto s'i due, o At i mirë, pse kam frikë se do të filloj të zihem si sqept."

"E pra, duhet të jesh e zoja të bájsh keq", i a priti Perendija, "për në daç që mos të guxojnë të të bájne të këqija të tjerët".

"A kështu qenka?" fshâni delja. "Atëherë më lê si jam, o At, pse drue se tue mujtë me bâ keq, do të dishroj t'a báj të keqen. Ma mirë t'a vuejë një të ligë, se sa t'u a báj të tjerëve".

Perendija e bokoi delon e butë për ato fjalë që tha, e qysh prej asaj dite ajo s'u-ankue mâ.

5. KASOLLJA E DHELPNËS

Kapi dimni, nisi të ftoftit e bora, dhe dhelpna filloi të mërdhitte, t'i u-repte lëvura e u-bâ për të ngordhë.

"Veç në nos daltë", tha, "kurr prendvera, se s'rrij pa e bâ një kasolle sa të ngordh tmerisht unë kështu prej të ftoftit".

Prendvera doli, u-mbulue landa me gjethë e toka me bår, e dhelpnës i doli leshi i rí porsí kadife.

Një vocë e kandësime kishte rí në mëngjes barin; lodroi prej kënaço, u-shkrrye, u-shtri mandej në kokërr të shpinës, ngrichi katër kambët përpyetë, e tue e hjedhë bishtin përsipri, tha: "Qo tash i a vûna kulmin kasolles".

Mëson përralla popullore se njeriu, deri sa të jetë ngusht për mond që s'pat, bân premtim që t'i dali përpara ngushticës që e kapi; por të dalmen aso ngushtico, harron premtimin, e ngushtica e zó përcëri, për mend që s'ka.

6. MIDHA

N'Azi të vjetër jetonte motit një mbret fort i pasun, të cilin e quejshin Midhë.

Në shtëpi të këtij mbreti shkoi një herë një prej Perendivet.

Midha e priti dhe e përcolli me shumë nderime, aqë sa Perendija mbet aqë i kënaqun sa i tha Midhës që t'i kërkonte çka t'i pëlqente më tepër, se kishte për t'i a dhënë.

Midha, me gjithë që ishte mjaft i pasun, nuk ishte i kënaqun me çka kishte, prandej i kërkoi Perendis nderën që të mund të këthente n'ar çdo send që ai të përkitte me dorë.

Perendija i a çoi menjherë dishirin në vend. Kështu Midha u-bâ më i pasuni i botës, por përnjherë edhe më fatziu i të gjithëve; pse edhe buka, që donte të hante, i bâhesh ar në dorë, e me ar njeriu nuk ushqehet.

Në këtë mënyrë Midha filloi të shkonte shumë keq; e me gjithë pasuninë që kishte, erdhi në një gjendje aqë të mjerë, sa gati vdiq uri.

I u-lut atëherë Perendis që t'i a merrte at peshqesh që ia kishte falë, e Perendija e ndigjoi dhe i tha që të shkonte me u-lâ në burimin e lumit Paktolos, rana e të cilit, qysh at ditë, u-bâ e artë.

7. UJKU E KALI

Një ujk shumë i fushëm shkonte tue kërkue me çka t'a nginte barkun. Vajti e takoi në një kal, që ishte tue kullotë në një livadh. Porsa e pá kalin, menjherë i tha: "Për Perendi, lum kali, jam tue të hangër!" "Mos m'a bân këtë të zezë!" i a priti kali, "Si po më ha ti mue?" "Mjaft po më dhimbesh", i a këtheu ujku, "por s'kam çka të bâj, sepse jam tue ngordhë uri". "Ani pra", thotë kali, "mbassi e paske qitë cekën njinend që të më hash, më ha! Por ka disa ditë, që më ka hý një thumb në kambë të mbrâme e është tue më dhimbtë fort. Po të lutem m'a hiq këtë thumb, e mbasandej më ha kur të dësh". Ujku u-afrue t'i a nxirte thumbin e kali i a rراسي shqelm ballit dhe e lëshoi lëmuç përdhë. Para se të ngordhte ujku, tha: "Mirë m'a bâni kali! Po unë mbassi babën mbathtar nuk e kam pasë, as gjyshin jo, mue mbathtar çka më çoi të bâhem!"

8. HARUSHA MIRËNJOFTËSE

Tue kalue një shtegtár nëpër bjeshkë, takon dy harusha. Marr të hiki prej frike, por njëna i bân shêj me kambë të shkonte e t'i hiqte një kûj druni, hÿ në shputë të kambës së mbrâno.

Shtegtari tue u-dridhë, e bân zemrën gûr, i afrohet e i a hjek. Mandej harusha i bân me shêj prap që t'i a diegi vendin e plagës me unë pishe. Për t'i a shpërblye nderën, që i bân, i prîni shtegtarit dhe e çoi te një zgavërr lânde, mbushë me mjaltë.

Ky kallxim përkon me përrallën e luânit t'Androkli, rob romak.

Androkli i paska pasë hjekë dikur ferrën prej kambe një luâni. Kur e qitën n'anfiteatër për të qenë shkye prej bishëvet t'egra, ai luâ e njofti bâmirsin e vet e i a shpëtoi jetën. Kët përrallë e kallxon Seneka, filozof latin.

9. SA POSHTË KA RA KATUNDI

Në një katund s'ishte kush që ndigjonte të bâhesh kryeplak. Frandej katundi u-bâ në një fjalë të zgjidhte për kryeplak mâ të keqin e katundit. I shkuen, prá, këtij te dera dhe e lutën që të ndigjonte të bâhesh kryeplak. Ky u-mundue t'i shpëtonte kësoj punë, por s'mujti, pse i ish in vû të gjithë. Mâ në fund dha fjalën se po u ndigjonte, por u lyp një kusht. U tha: "Kushdo i katundit që të vdesi, sa të jem vetë kryeplak, nuk do t'a shtini në dhë pa më thirrë përpara me te i vdekuni". Katundia dha fjalën se kët dishir kishte për t'i a krye. Kushdo që vdiste, e thirrshin kryeplakun te i vdekuni. Kryeplaku ulesh te i vdekuni e i thonte diçka në vesh; mbasandej i thonte katundit: "Tash futnie në dhë kurtë doni!" Mbassi kaluen do ditë, katundarët filluen të flitshin ndërmyjet tynë: "Çka do t'u thotë ky të vdekunvet para se t'i fusin në dhë?" Bân fjalë sbashku e shkuen me e pyetë. Mbassi i shkuen te shëpija, i thanë se dojshin t'a pyetshin për një fjalë, dhe i u-lutën që mos t'i vinte keq. "Jo", u tha kryeplaku, "folni se nuk nuk në vjen keq". "Çka u thue të vdekunvet, para se t'i fusin në dhë?" "Po çuditom", u tha kryeplaku, "si nuk pasheni mujtë me e marrë vetë me mend. Unë u thon: Në ju pyetshin të parët tonë atje n'at jetë, si âsht tue shkue katundi, tjetër mos u thoni, veç kallxoniu kush âsht kryeplak, e atÿherë kanë për t'a marrë veçt vetë, sa poshtë ka ra katundi".

10. UNAZA

Nji babë u a dau pasunin të tre djelmvet të vet. I kishte mbetë edhe një unazë e kushtueshme. U tha djelmvet se unazën do t'a fitonte ai, që do të bënte një burrnë të madhe.

Djelmt u-shpërdanë dhe erdhën prap mbas tre muezjsh.

I pari tregoi se një zotni i kishte lënë një arkë plot me pare të verdha që t'i a ruente pa i lypë diftesë. Tha se do të kishte mujtë me i përvetsue por nuk e kishte shpërdorue besimin e atij zotnije; tha se kur erdhi i a kishte këthye arkën si i a kishte lënë, pa prekë kurrgjâ.

I ati i tha se punë të mirë kishte bërë, por kurrgjâ më tepër se çka i ishte dashë të bënte.

I dyti tha se kishte shkue një ditë bregut të një lumi dhe kishte pë tue rënë mbrendë një fëmijë të vogël. Po mos t'i a kishte ngjitur dorën, fëmija do t'ishite mbytur mbrendë; prandaj ishte shpëtuar n'ujë, e kishte kapur për krahu dhe e kishte shpëtuar.

Edhe këtij i tha i ati se punë të mirë kishte bërë, por kurrgjâ më tepër se çka duhet të bëjmë të gjithë; i tha se secili e ka për detyrë t'i ndihmojë shokut kur është në rrezik.

I treti kallxoi se një ditë, kur po shetitte, kishte pë prej së largu një njeri, i cili s'donte t'a shifte gjallë; atë e kishte marrë gjumi në buzë të një mali; pak gjâ po të kishte lëvizur do të kishte rënë poshtë i vdekun; tha se e kishte çue ngadalë ngadalë dhe se e kishte largue nga ai rrezik.

I ati e mori ngrykë dhe e uthi tue i thënë: "Të lumtë, ti e ke fitue unazën!"

11. ZELL E QINDRESË

Një njeri, që me andje të madhe vrente tubrrimin e shtëzëvet të vogla, pë një herë një thnegël, e cila me gjithë fuqi mundohesh me çue në banesë të vet një ashke të vogël. Ashkja ishte shumë më e madhe se thnegla vetë dhe i shpëtonte pa prap; por me gjithë këtë e kapte përsëri barrën e vet.

Njëzet e nëntë herë e çoi thnegla ashken deri në maje të banesës, por aqë herë u-rrrokullis me barrën e vet shpatit teposhtë.

"Tash më", mendoi burri i mirë, "shtëzëza e lodhun do t'i shporret asaj prove". Por jo, thneglën e vogël nuk e lëshoi zemra. Për të tridhettën herë i a ngjiti barrës, e me faqe të bardhë e çoi në banesë.

12. S'E VLEN KEÇI MIJËN

Nji katundar një herë i çoi një zotni një keç dhuratë. Si shkua disa ditë, shkoi e i thotë: "Zotni, kam nevojë të madhe shumë e më duhen një mijë gosh; a m'i ep vetë, apor më bëhe dorëzanim që t'i gjëj ke një vend tjetër?"

Zotnija nuk e çoi gjatë, por thërret shërbëtorin dhe i thotë: "Merr e epia keçin këtiç miku, se nuk i a vlen keçi mijën".

13. PLAKA E DHIT E EGRA

Kishte pasë qenë një plak e një plakë që s'kishin kurrnjë të mirë të shtëpija. Erdhi dimni e i gjet pa dru e pa ujë.

"A po do me shkue të bëjsh dru me gjylopënë", po i thotë plaku plakës, "apor të mbushish ujë me shoshë?"

"Jo", thotë plaka, "më mirë po shkoj të mbush ujë me shoshë".

Merr shoshën dhe shkon të mbushij ujë, ndërsa plaku merr kresën e shkon tinëz e bën dru në mal e këthehet në shtëpi. Plaka s'po mundet me e mbushë kurrnjë pikë, mërziqet e këthehet në shtëpi pa gjë.

"M'a çel derën!", i thotë plakut.

"Oh! Jo", përgjigj plaku, "s'jam tue t'a çelë deri sa të bjerë bora deri në gjë".

Bie bora deri në gjë, kërset plaka në derë e thotë:

"M'a çel, plak, se ka rá bora deri në gjë!"

"S'jam tue t'a çelë", i a pret plaku, "deri sa të bëhet bora deri në brez".

Rá bora deri në brez e lypij plaka t'i a çelte derën; por plaku kishte pasë qenë i padhimbëshëm e i tha:

"S'jam tue t'a çelë për pa u-bà bora deri në fyt".

U-bà bora deri në fyt e shtëpija e vogël u-ambulue krejt prej bore. U-nis atëherë plaka nëpër borë e gjet shpellën e dhivet t'egra. Aty rrijshin shtatë dhë t'egra: më e madhja kishte shtatë sý, e dyta gjashtë, e treta pesë, e katërta katër, e pesta tre, e gjashta dy e më e vogla një sý.

U-fshch plaka e për gjithë ditë u a fshinte e u a pastronte vendin pa qenë diktue.

"Kush na e fshin kështu vendin?", po pyet ajo më e madhja.

"Kush na e fshin kështu vendin?", po pyesin tjerat.

Edhe vondojnë të rrijnë e të rruajnë. Rri më e madhja, por prej mërziqe e zë gjumi, e plaka bën punën e vet; fshin e pastron e fshchet prap.

"S'mujta me diktue gjâ !", thotë dhija me shtatë sÿ.

"Rrij vetë", thotë ajo me gjashtë sÿ. Por, për rrezik edhe atë e zë gjumi, e kështu u ndodh të gjithave deri në mâ të voglën.

Rri e ruen ajo mâ e vogla me një sÿ e shtihet se po flën.

Rrehet plaka e kujton se të gjitha janë fjetë, e nis të fshijë e të pastrojë, kur qe këcen dhija me një sÿ dhe e kap e i thotë:

"Të lumtë na, nâna jonë,
ti na fshin e na pastron,
ti na shtron e na mbulon!"

E çon plakën te dhít tjera e nisin t'a duen e bâhet plaka si zojë shtëpife. Milte dhít e zënte kos e bânte djathë e jetonte mâ së miri.

Një ditë u-nis plaka nëpër borë e shkoi te shtëpifa e plakut. Muer do kos me vete e një lugë. Plaku ishte shtrí për të vdekë pse s'kishte çka të hante.

Plaka e shikon prej dritorje dhe i a qet një lugë kos në gojë. Plakut i vjen fryma e bërtet: "Edhe një pikë, sorrë !". Plaka i a qet edhe një lugë. Plakut po i a kânde e bërtet: "Qit sorrë, të lumtë sqepi !". Atëherë plaka nis e flet: "Nuk jam sorrë si po kujton ti, por jam plaka që s'e ke lânë mbrendë, e rrij te dhít e egra tue hangër e tue pí gjithësa të due".

"Aman !", i thotë plaku, "më merr edhe mue, se kështu po vdes úni".

"S'kam se si", i a pret plaka, "se më tremben dhít".

"Nuk t'i tremb", thotë plaku, "por aman mos më lê këtu !"

E merr plaka me vete dhe e çon te dhít, por ato sa e shofin, ikin e marrin shpatin.

"Çka më gjet !", thotë plaka. E vëhet t'i ndjelli nëpër mal:

"Haj, ca, cap, me dallap,
Haj, ca, dhí, me një brí".

E dhít erdhën një nga një e u-bashkuen prap e s'e dreshtën plakun, por e ushqyen gjithë dimnin e gjatë.

14. MARIMANGA, KUNGALLA E BLETA

Ndër kohë shumë të lashta jetonte një grue e vejë me tri vajza, të cilat mundohesh t'i rritte me mësim të mira e të njerëzishme. Mjerisht për dy të parat i shkoi kot mundini. Vajzat u-rritën e ishin të trija njëna mbas tjetrës. Sado që e ama mundohesh t'u a lëshonte punët e shtëpis në dorë, me gjithë atë të bijat në vend që t'i ndiqshin mësimet e s'amës,

e kalojshin kohën më fort ndër fqij. Vetëm vajza e vogël epte shpresë të mirë dhe e âma kënaqesh tue e pá në rrugë të mbarë. Nji herë e âma u-sëmue, s'qe më e zoja me u-mbajtë më kambë e i u-desh me rá në shtrat. Nji ditë, ishte vetëm në shtëpi, pse të bijat, a për nji arsye a për nji tjetër, kishin shkue ndër fqij.

Si u-gjet ngusht, dërgoi nji fëmijë të huej për t'i a thirrë vajzën e madhe. Djali e ndigjoi, shkoi ndër fqij e nuk pushoi deri sa e gjet. Por kur vajza muer vesht se e âma po e lyppte, nuk u-trazue aspak e i përgjegji djalit që t'i thonte s'âmës se nuk mund të vinte, sepse ishte zânë tue êndë do pëlhurë. Kur plaka e mjerë muer vesht se ç'përgjegje kishte dhânë e bija, u-turbullue, i rá zemra, e tue fshâ, e nami të bijën:

"Endsh e êndsh e mos qitsh kurrgjâ në treg !"

E Perendit i ndigjuen të fshâmet e plakës e n'at ças ajo bijë e mbrapësht u-ndërrue në marimangë, që me të vërtetë ênd aso fijesh pa qitë asgjâ në treg.

Atëherë e shkreta nânë dërgon m'e thirrë vajzën e dytë, që me shoqe tjera po argtohesh. Tue ndigjue për t'âmën që po e kërkonte, nuk é çau kryet aspak e madje i përgjegji djalit se nuk kishte kohë të shkonte te e âma, pse ishte tue këndue e tue vallzue. Kjo përgjegje e vrazhtë e pezmatoi zemrën e së mjerës nânë që fshâni e nami:

"Këndofsh e këndofsh deri sa të të plasi zemra".

Dhe Perendit e ndigjuen, e për ndeshkim e ndërruen at bijë të mbrapësht në kungallë, e cila gjithë verën kërkoi saqë na shurdhon e mandej pëlset. Së mbrâmi zemër plasta plakë çoi t'a kërkonte vajzën e vogël e kjo sa ndigjoi për hall të s'âmës, la argtimet e veta e fluturoi pranë shtratit të saj. Sa e pá e âma e uroi të bijën tue i thânë: "O bijë, qofsh ushqimi i të gjallë vet e drita e të vdekunvet". E Perendit e çuen në vend urimin e plakës, tue e ndërrue vajzën në bletë, që na ep mjaltin për ushqim e dyllin për qirij, që ndezen për shpirt të të vdekunvet. Dhe bleta qe gjithëmonë e nderueme dhe e çmueme; sa për të nuk guxon gojë njeriu të thotë se ka ngordhë, por ka vdekë.

15. DIJA E MANDARINIT

Nji muziktár i verbët, me lahutë nën sjetull, tue prekë tokën me shkop, kishte mrrijhtë deri te lumi i cekët, që e qarkonte qytetin e vogël në nji gjymësrrrethi, dhe s'dinte si të dilte n'anën tjetër të lumit. Kur qe, i a behi nji tregtár voji, që shtegtonte dhe i tha: "Eja, se po të qes unë përtej lumit, por n'a mbáj ti trasjen e të hollavet".

I verbti i hypi në shpinë tregtarit dhe e mbante në dorë trasjen e rëndë me të holla bakri, që tregtari kishte fitue tue shitë voj.

Kur mrrijtën në bregun tjetër, tregtari bâmirës bashkë me të hollat e veta desh të marri edhe ndonji falnderim. Por i verbti i tha se të hollat ishin të tijat, dhe menjherë filloi të bërtitte tue i u-qá qiellit e dheut, tue thënë se atij, lypsit të mjerë, dojshin t'i a grabitshin të hollat. Kot kundërshtoi tregtari. Të dy zihsit vrapuen te Mandarini, i cili ishte gjyqtari i qytetit, i ranë në gjëj përpara, dhe secili bënte bë se të hollat ishin të tijat.

Mandarini i ndigjoi me qetsí, u báni disa pyetje dhe mbasandej tha: "Po i a lámë Perendis s'ujit t'a dajë kët çashtje!" Urdhënoi t'i sillshin një ënë të madhe me ujë, i futi të hollat mbrendë dhe i përzieu mirë e mirë. Mbasandej u-ngrit, u-krrus mbi ënë t'ujit dhe shikoi mbrendë me kujdes.

"Të hollat janë të tregtarit të vojit", tha Mandarini, "e ti, muziktár i verbët, ke për të pasë një qind shkopíj!" Të gjithë u-habitën.

"Këqyrni këtu!", tha Mandarini. "Përmbi ujë ka dalë voji. N'i pastë fitue të hollat tregtari tue shitë voj, do t'a bajnë ato gjurmën e zebes së tij".

Mbi ujë shifeshin vërtetë do pika të mëdhaja voji. Populli e lavdoi dijen e Mandarinit dhe jashtë bërtitte muziktari i verbët prej shkopíjvet që po hante.

16. NDEROJE PUNËN !

Nji zotní duel një herë të shlodhesh në fushë dhe rá në një shteg të ngushtë. Pak hapa mbrapa e ndiqte shërbtori, i cili e bante pallton e zotnís.

Kur qe, tue gjimue nën një barrë të rëndë bari, po vinte për báll tyne një korrës. Zotnija u-shmang në një anë dhe e la punëtorin të kalonte. Shërbtori përkundrazi ngurroi në mes t'udhës dhe i u-ngërmue: "Malok i trashë ! A s'e di ti se duhet t'u a lëshojmë rrugën zotnivet ?".

Çartakandas u-këthye zotnija mbrapa e tha: "Jo, kurr ! Mue më përket të lëshoj rrugë, sepse s'jam i lodhun. Po s'uzujta t'i a lehtësoj barrën punëtorit, ásht faqe e zezë t'i a rándoj. Kush s'e nderon punën, s'e meriton pushimin !".

Shërbtori uli kryet turpnueshëm, korrsi u-gëzue për zemër të drejtë t'atij zotnije.

17. TRE QET E UJKU

Tre qe kishin pasë dalë në bjeshkë e kullotshin sbashku. Ndejtën gjithë verën e gjatë e tretën rrugë e s'dijtën mâ të këthcheshin te shtëpija, por i zûni vjeshta në mal. I hetoi ujku. "Të punoftë bafti", tha "se tek më ka ardhë nafaka te dera!". Dhe u sillet e shikon t'i a ngjisi ndonjënit, por s'mundet kurrsesi, pse qet, porsa e shifshin, afroheshin të tre shpinë për shpinë e qëndrojshin me brina.

Rá bryma e parë e bari filloi me u-paksue. Ujku i ishte ngjitë barku për kurriz, e nuk i u-dahesh qevet.

Nji ditë po i gjën dy mâ të rijt m'anësh e merr e u thotë: "Këqyrni, se edhe pak e tash po vjen bora; ai mâ i madhi është kah ju a mbaron krejt barin; është mâ mirë të më lëni t'a há, pse kështu ju keni për të pasë ushqim mjaft, e unë po shtýj edhe ndonji ditë".

"S'po thue keq", i a pritën dy qet e rij. Dhe kështu kaut të madh i shkoi kryet.

Rá bora e parë. Ujku po u sillet dy qevet, por s'po mund t'i presi pse ata të bashkuem shpinë për shpinë, qëndrojshin trimnisht.

Ujku vendon me i folë atij mâ të voglit. I afrohet e i thotë: "Këqyr, nuk tash po ngjat të bjerë bora tjetër e ti tash po hjek keq. Me pasë për të më lënë t'a há at shoqin tând, unë do të kishem mjaft deri në prendverë; në prendverë mandej dalin shqerrat e shtýj edhe mirë".

Rrçhet i vogli dhe e lën ujkun t'a bâjë punën e vet.

Nuk shkon shumë kohë e ujku duket prap e i thotë kaut të ri: "Mjaft keq po më vjen, more shoq, të të há, por mbassi mue m'është mbarue mishi e tý t'është mbarue bari, s'kam çka të bâj". Dhe i këceu në qafë e e preu.

Përralla na mëson se ku është bashkimi është forca, e ku është dasija është shkatërrimi.

18. TË VOEGTIT

Mo dhânë jetën për atdhë, është nji virtyt i naltë, por ti nuk duhet të qesish mbas shpine virtytet e vogla, o bir'in. Sot në nëngjës, tue ecë para meje, kur ti po u-këthejshe prej shkollë, kalove para nji grueje së vorfën, që mbante në prehën nji foshnje të sëmundë e mâ tepër vdekë se gjallë. Ajo të kërkoi ndihmë, por ti e shikove e nuk i dhë gjá, ndonse ti kisho të holla në kuletë. Ndigjo, o bir: mos u-mëso të kalojsh

para mjerimit, që të shtrin dorën, për pa e kujtue në ndonji mënyrë, dhe aqë më pak para një nane që të kërkon një lëmoshë për foshnjën e vet. Mendo se ndoshta ai fëmijë mund të ketë pasë urë dhe kujtoje kujdesin e asaj nane së mjerë. Merre me mend disprimin e nanes sate, po t'ishte e shtërngue me ndonji ditë me të thënë: "Enrik, sot nuk kam as bukë të t'ap!" Kur më takon t'i ap një ndihmë ndonji të vobegti, ai sillet e më thotë: "Zoti të rrujë me shëndet ty e fëmijët e tú!". Ti nuk mund t'a marrish me mend ngushllimin, që i apin zemrës sime ato fjalë, dhe mirënjohësin që ndiej për at të ngratë. Më duket se ai urim i mirë, me të vërtetë do të na e rrujë shëndetin për të gjatë mot, dhe kështu këthehem në shtëpi e kënaqun e tue mendue se ai i vorfën më dha më tepër se i dhash! E pra, o bir, vepro në një mënyrë, që t'a ndigjoj at urim të merituem prej teje; nxir herë herë ndonji lek nga kuletat jote për t'a lëshue në dorë të një plakut pa mbështetje, të një nane pa bukë, të një foshnje pa nane. Të vobegtit e kanë për zemër lëmoshën e fëmijëve. Shiko se gjithëmonë gjinden të vobegët rreth shkollës. Lëmosha e një njeriu të rritun është një vepër dashunije, por ajo e një kalamanit është edhe një vepër përkëdhelje: është sikur të binte prej dorës së tij një lule dhe një lek përnjiheri. Mendo se ty nuk të mungon kurrgjâ dhe se atyne u mungon gjithëçka; se ndërsa ti lakmon të jesh i lumtur, atyne u mjafton mos të vdesin urije. Mendo se është një tmerim, që në mes sa ndërtesash së mëdhaja, nëpër rrugë ku kalojnë karrocët e fëmijë të veshun me kadife, të gjinden grâ e foshnje që s'kanë çka të hanë. Mos me pasë të hanë! Ah, o Zot! Fëmijëve si ty, të mirë e të zgjuet, t'u mungojë buka e gojës, në zemër të një qyteti, si bishëve t'egra në shkretë!

O Enrik, mos kalo më kurr para një nane, që të shtrin dorën, pa i a njomë me ndonji ndihmë!

19. MA E MIRA POROSI

Mbas një lajmi, që një tregtar kishte botue në fletore, se donte në tregtare të vet një shkarth, u paraqitën pesëdhjetë djelm.

Tregtari zgjodhi me të shpejtë njënin prej tyre dhe i përcolli të tjerët.

"Kish t'a dij", i tha një mik, "pse e pëlqeve shi këtë çun që s'ka asnjë porosi prej ndokujt".

"Po gabohesh", i u-përgjegj tregtari; "ky çun ka shumë porosi. Ky fshini këpucët, para se të hynë n'odë dhe nbylli derën, prandej është i kujdesshëm. I a dha karrigën e vet atij plakut të

